Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (suuri jaosto)

26 päivänä helmikuuta 2013 *

Poliisiyhteistyö ja oikeudellinen yhteistyö rikosasioissa — Eurooppalainen pidätysmääräys — Jäsenvaltioiden väliset luovuttamismenettelyt — Ratkaisut, jotka on annettu henkilön ollessa poissa oikeudenkäynnistä — Vastaajan poissa ollessa määrätyn rangaistuksen täytäntöönpano — Mahdollisuus tuomiolla ratkaistun asian uudelleentarkasteluun

Asiassa C-399/11,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Tribunal Constitucional (Espanja) on esittänyt 9.6.2011 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 28.7.2011, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Stefano Melloni

vastaan

Ministerio Fiscal,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (suuri jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti V. Skouris, varapresidentti K. Lenaerts, jaostojen puheenjohtajat A. Tizzano, R. Silva de Lapuerta, L. Bay Larsen, T. von Danwitz, A. Rosas ja E. Jarašiūnas sekä tuomarit E. Levits, A. Ó Caoimh, J.-C. Bonichot, M. Safjan (esittelevä tuomari) ja C. G. Fernlund,

julkisasiamies: Y. Bot,

kirjaaja: johtava hallintovirkamies M. Ferreira,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 3.7.2012 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Stefano Melloni, edustajanaan abogado L. Casaubón Carles,

— Ministerio Fiscal, asiamiehenään J. M. Caballero Sánchez-Izquierdo,

— Espanjan hallitus, asiamiehenään S. Centeno Huerta,

— Belgian hallitus, asiamiehinään C. Pochet ja T. Materne,

— Saksan hallitus, asiamiehinään J. Kemper ja T. Henze,

* Oikeudenkäyntikieli: espanja.

— Italian hallitus, asiamiehenään G. Palmieri, avustajanaan avvocato dello Stato G. Palatiello,

— Alankomaiden hallitus, asiamiehinään J. Langer ja C. Wissels,

— Itävallan hallitus, asiamiehenään C. Pesendorfer,

— Puolan hallitus, asiamiehenään M. Szpunar,

— Portugalin hallitus, asiamiehenään L. Inez Fernandes,

— Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehenään H. Walker,

— Euroopan unionin neuvosto, asiamiehinään P. Plaza García ja T. Blanchet,

— Euroopan komissio, asiamiehinään I. Martínez del Peral, H. Krämer ja W. Bogensberger,

kuultuaan julkisasiamiehen 2.10.2012 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisistä luovuttamismenettelyistä 13.6.2002 tehdyn neuvoston puitepäätöksen 2002/584/YOS (EYVL L 190, s. 1), sellaisena kuin se on muutettuna neuvoston 26.2.2009 tekemällä puitepäätöksellä 2009/299/YOS (EUVL L 81, s. 24; jäljempänä puitepäätös 2002/584), 4 a artiklan 1 kohdan tulkintaa ja tarvittaessa sen pätevyyden arviointia. Ennakkoratkaisupyynnössä pyydetään unionin tuomioistuinta myös tarvittaessa tutkimaan kysymystä siitä, voiko jäsenvaltio Euroopan unionin perusoikeuskirjan (jäljempänä perusoikeuskirja) 53 artiklan nojalla kieltäytyä panemasta täytäntöön eurooppalaista pidätysmääräystä sillä perusteella, että asianomaiselle henkilölle kansallisessa perustuslaissa taattuja perusoikeuksia loukataan.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat Stefano Melloni ja Ministerio Fiscal ja jossa on kyse Italian viranomaisten Mellonista antaman sellaisen eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta, joka koskee hänelle hänen poissa ollessaan määrätyn vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Perusoikeuskirja

3 Perusoikeuskirjan 47 artiklan toisessa kohdassa määrätään seuraavaa:

”Jokaisella on oikeus kohtuullisen ajan kuluessa oikeudenmukaiseen ja julkiseen oikeudenkäyntiin riippumattomassa ja puolueettomassa tuomioistuimessa, joka on etukäteen laillisesti perustettu. Jokaisella on oltava mahdollisuus saada neuvoja ja antaa toisen henkilön puolustaa ja edustaa itseään.”

4 Perusoikeuskirjan 48 artiklan 2 kohdassa määrätään seuraavaa:

”Jokaiselle syytetylle taataan oikeus puolustukseen.”

5 Perusoikeuskirjan 52 artiklan 3 kohdassa määrätään seuraavaa:

”Siltä osin kuin tämän perusoikeuskirjan oikeudet vastaavat [Roomassa 4.11.1950 allekirjoitetussa] ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyssä yleissopimuksessa [jäljempänä Euroopan ihmisoikeussopimus] taattuja oikeuksia, niiden merkitys ja ulottuvuus ovat samat kuin mainitussa yleissopimuksessa. Tämä määräys ei estä unionia myöntämästä tätä laajempaa suojaa.”

6 Perusoikeuskirjan 53 artiklan otsikko on ”Suojan taso”, ja siinä määrätään seuraavaa:

”Tämän perusoikeuskirjan määräyksiä ei saa tulkita siten, että ne rajoittaisivat tai loukkaisivat niitä ihmisoikeuksia ja perusvapauksia, jotka asianomaisella soveltamisalalla tunnustetaan unionin oikeudessa, kansainvälisessä oikeudessa ja niissä kansainvälisissä yleissopimuksissa, joiden osapuolina [Euroopan] unioni tai kaikki jäsenvaltiot ovat, ja erityisesti [Euroopan ihmisoikeussopimuksessa], sekä jäsenvaltioiden valtiosäännöissä.”

Puitepäätökset 2002/584 ja 2009/299

7 Puitepäätöksen 2002/584 1 artiklan 2 ja 3 kohdassa säädetään seuraavaa:

”2. Jäsenvaltiot panevat eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöön vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen perusteella ja tämän puitepäätöksen määräysten mukaisesti.

3. Tämä puitepäätös ei vaikuta velvoitteeseen kunnioittaa Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 6 artiklassa taattuja perusoikeuksia ja keskeisiä oikeusperiaatteita.”

8 Puitepäätöksen 5 artiklan alkuperäisen version sanamuoto oli seuraava:

”Sille, että täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen panee täytäntöön eurooppalaisen pidätysmääräyksen, voidaan asettaa täytäntöönpanojäsenvaltion lainsäädännössä jokin seuraavista ehdoista:

1) jos eurooppalainen pidätysmääräys on annettu sellaisen rangaistuksen tai turvaamistoimenpiteen täytäntöönpanoa varten, josta on päätetty vastaajan poissa ollessa ja jos asianomaiselle henkilölle ei ole henkilökohtaisesti annettu haastetta tiedoksi tai muuten ilmoitettu poissa ollessa annettuun päätökseen johtaneen oikeuskäsittelyn aikaa ja paikkaa, luovuttamiselle voidaan asettaa ehto, että pidätysmääräyksen antanut oikeusviranomainen antaa vakuutuksen, jonka katsotaan riittävän takaamaan sen, että eurooppalaisen pidätysmääräyksen kohteena olevalla henkilöllä on mahdollisuus pyytää asian käsittelyä uudelleen pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa ja olla läsnä tuomiota annettaessa;

– –”

9 Puitepäätöksessä 2009/299 täsmennetään perusteet, joilla eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta voidaan kieltäytyä, kun asianomainen henkilö ei ole ollut läsnä oikeudenkäynnissään. Puitepäätöksen johdanto-osan ensimmäisestä neljänteen ja kymmenennessä perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(1) Syytetyn oikeus olla henkilökohtaisesti läsnä oikeudenkäynnissä sisältyy [Euroopan ihmisoikeussopimuksen] 6 artiklassa määrättyyn oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevaan oikeuteen, sen mukaisesti kuin Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on sitä tulkinnut. Tuomioistuin on myös todennut, ettei syytetyn oikeus olla henkilökohtaisesti läsnä

oikeudenkäynnissä ole ehdoton oikeus ja että syytetty voi tietyin edellytyksin vapaasta tahdostaan, nimenomaisesti tai hiljaisella suostumuksella, mutta yksiselitteisesti luopua tästä oikeudestaan.

(2) Puitepäätöksissä, joihin sisältyy lopullisten oikeudellisten päätösten vastavuoroisen tunnustamisen periaate, ei johdonmukaisesti säädetä erikseen päätöksistä, jotka on tehty sellaisen oikeudenkäynnin perusteella, jossa asianomainen henkilö ei ollut henkilökohtaisesti läsnä. Tämä epäjohdonmukaisuus voi vaikeuttaa oikeusalalla toimivien henkilöiden työtä ja haitata oikeudellista yhteistyötä.

(3) – – puitepäätöksen 2002/584/YOS – – mukaan täytäntöönpanoviranomaisella on mahdollisuus vaatia pidätysmääräyksen antaneelta viranomaiselta takuu, joka riittävällä tavalla takaa sen, että eurooppalaisen pidätysmääräyksen kohteena olevalla henkilöllä on mahdollisuus pyytää asian käsittelyä uudelleen pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa ja olla läsnä tuomiota annettaessa. Päätöksen tällaisen takuun riittävyydestä tekee täytäntöönpanoviranomainen, ja tästä syystä on vaikeaa tarkalleen tietää, milloin täytäntöönpanosta voidaan kieltäytyä.

(4) Sen vuoksi on tarpeen säätää selkeistä ja yhteisistä perusteista, joilla voidaan jättää tunnustamatta päätöksiä, jotka on annettu sellaisen oikeudenkäynnin perusteella, jossa asianomainen henkilö ei ollut henkilökohtaisesti läsnä. Tämän puitepäätöksen tarkoituksena on tarkemmin määritellä tällaiset yhteiset perusteet, joilla täytäntöönpanoviranomainen voi panna päätöksen täytäntöön siitä huolimatta, että asianomainen henkilö ei ole läsnä oikeudenkäynnissä, kunnioittaen kuitenkin täysin tämän henkilön oikeutta puolustukseen. Tämän puitepäätöksen tarkoituksena ei ole säännellä muotoja ja menetelmiä, joita käytetään tämän puitepäätöksen mukaisten tavoitteiden saavuttamiseksi, mukaan lukien menettelyvaatimukset, vaan niistä säädetään jäsenvaltioiden kansallisessa lainsäädännössä.

– –

(10) Päätöstä, joka on annettu sellaisen oikeudenkäynnin perusteella, jossa asianomainen henkilö ei ollut henkilökohtaisesti läsnä, ei pitäisi kieltäytyä tunnustamasta ja panemasta täytäntöön, jos oikeudenkäyntiavustaja on vastannut asianomaisen, oikeudenkäynnistä tietoisen henkilön puolustuksesta oikeudenkäynnissä tämän valtuuttamana ja varmistaen oikeudellisen avun asianmukaisuuden ja tehokkuuden. Tällöin sillä, oliko oikeudenkäyntiavustajan valinnut, nimennyt ja maksanut asianomainen henkilö vai oliko tämän oikeudenkäyntiavustajan nimennyt ja maksanut valtio, ei pitäisi olla merkitystä, ottaen huomioon, että asianomaisen henkilön oletetaan tietoisesti päättäneen, että häntä edustaa oikeudenkäyntiavustaja oikeudenkäynnissä sen sijaan, että hän olisi siinä itse henkilökohtaisesti läsnä. – –”

10 Puitepäätöksen 2009/299 1 artiklan 1 ja 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Tämän puitepäätöksen tavoitteena on parantaa rikosoikeudellisen menettelyn kohteena olevien henkilöiden prosessuaalisia oikeuksia, helpottaa oikeudellista yhteistyötä rikosasioissa ja erityisesti edistää oikeudellisten päätösten vastavuoroista tunnustamista jäsenvaltioiden välillä.

2. Tämä puitepäätös ei vaikuta [unionisopimuksen, sellaisena kuin se oli Lissabonin sopimusta edeltävässä muodossa] 6 artiklan mukaiseen velvoitteeseen kunnioittaa perusoikeuksia ja keskeisiä oikeusperiaatteita, mukaan lukien rikosoikeudellisen menettelyn kohteena olevan henkilön oikeus puolustukseen, eivätkä oikeusviranomaisten velvoitteet muutu tältä osin.”

11 Puitepäätöksen 2009/299 2 artiklalla poistettiin puitepäätöksen 2002/584 5 artiklan 1 kohta ja lisättiin siihen seuraava 4 a artikla, joka koskee päätöksiä, jotka on annettu henkilön ollessa poissa oikeudenkäynnistä:

”1. Täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen voi myös kieltäytyä panemasta täytäntöön eurooppalaista pidätysmääräystä, joka on annettu vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen tai turvaamistoimenpiteen täytäntöönpanoa varten, jos henkilö ei ollut henkilökohtaisesti läsnä päätökseen johtaneessa oikeudenkäynnissä, jollei eurooppalaisessa pidätysmääräyksessä todeta, että henkilö pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion kansallisessa lainsäädännössä tarkemmin määriteltyjen menettelyvaatimusten mukaisesti:

a) asianmukaiseen aikaan,

   i) joko oli saanut haasteen henkilökohtaisesti tiedoksi ja siten saanut tiedon päätökseen johtaneen oikeudenkäynnin ajankohdasta ja paikasta tai oli muilla keinoin tosiasiallisesti saanut virallisen tiedon kyseisen oikeudenkäynnin ajankohdasta ja paikasta siten, että voidaan kiistattomasti todeta, että hän oli tietoinen oikeudenkäynnistä,

      ja

   ii) hänelle oli ilmoitettu, että asia voidaan ratkaista, vaikka hän jää pois oikeudenkäynnistä,

      tai

b) oli oikeudenkäynnistä tietoisena valtuuttanut oikeudenkäyntiavustajan, jonka joko asianomainen henkilö tai valtio oli nimennyt puolustamaan häntä oikeudenkäynnissä, ja tämä edustaja oli tosiasiallisesti puolustanut häntä oikeudenkäynnissä,

   tai

c) sen jälkeen, kun päätös oli annettu asianomaiselle henkilölle tiedoksi ja hänelle oli nimenomaisesti ilmoitettu hänen oikeudestaan uudelleenkäsittelyyn tai muutoksenhakuun, johon henkilöllä on oikeus osallistua ja joka antaa mahdollisuuden asian ratkaisuperusteiden uudelleentutkimiseen, mukaan lukien uudet todisteet, ja joka voi johtaa alkuperäisen päätöksen kumoamiseen:

   i) nimenomaisesti ilmoitti, ettei hän riitauta päätöstä;

      tai

   ii) ei pyytänyt uudelleenkäsittelyä tai hakenut muutosta määräajassa;

      tai

d) ei saanut päätöstä tiedoksi henkilökohtaisesti, mutta

   i) se annetaan hänelle henkilökohtaisesti tiedoksi viipymättä luovuttamisen jälkeen ja hänelle nimenomaisesti ilmoitetaan hänen oikeudestaan uudelleenkäsittelyyn tai muutoksenhakuun, johon asianomaisella henkilöllä on oikeus osallistua ja joka antaa mahdollisuuden asian ratkaisuperusteiden uudelleentutkimiseen, mukaan lukien uudet todisteet, ja joka voi johtaa alkuperäisen päätöksen kumoamiseen;

      ja

ii) hänelle ilmoitetaan, missä ajassa hänen on pyydettävä uudelleenkäsittelyä tai haettava muutosta, kuten asiaa koskevassa eurooppalaisessa pidätysmääräyksessä mainitaan.

– –”

12 Puitepäätöksen 2009/299 8 artiklan 1–3 kohdassa todetaan seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet tämän puitepäätöksen säännösten noudattamiseksi 28 päivään maaliskuuta 2011 mennessä.

2. Tätä puitepäätöstä sovelletaan 1 kohdassa mainitusta päivästä alkaen sellaisten päätösten tunnustamiseen ja täytäntöönpanoon, jotka on tehty asianomaisen henkilön ollessa pois oikeudenkäynnistä.

3. Jos jäsenvaltio on ilmoittanut tämän puitepäätöksen tekemisen yhteydessä, että sillä on painavia syitä olettaa, ettei se voi noudattaa tämän puitepäätöksen säännöksiä 1 kohdassa tarkoitettuun päivämäärään mennessä, tätä puitepäätöstä sovelletaan viimeistään 1 päivästä tammikuuta 2014 kyseisen jäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten tekemien, sellaisissa oikeudenkäynneissä annettujen päätösten tunnustamiseen ja täytäntöönpanoon, joissa asianomainen ei ollut henkilökohtaisesti läsnä. – –”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

13 Audiencia Nacionalin (Espanja) rikosasioiden osaston ensimmäinen jaosto määräsi 1.10.1996 antamassaan määräyksessä Mellonin luovuttamisesta Italiaan, jotta siellä annettaisiin tuomio Tribunale di Ferraran (Italia) 13.5. ja 15.6.1993 antamissa pidätysmääräyksissä nro 554/1993 ja nro 444/1993 esitetyistä teoista. Sen jälkeen, kun Melloni vapautettiin 5 miljoonan Espanjan pesetan (ESP) takuita vastaan, jotka hän maksoi 30.4.1996, hän pakeni, eikä häntä voitu luovuttaa Italian viranomaisille.

14 Tribunale di Ferrara totesi 27.3.1997 antamassaan määräyksessä, ettei Melloni ollut saapunut tuomioistuinkäsittelyyn, ja päätti, että tiedoksiannot toimitettaisiin vastedes hänen nimeämilleen asianajajille, joihin hän luotti. Tribunale di Ferraran 21.6.2000 antamalla tuomiolla, jonka Corte d’appello di Bologna (Italia) tämän jälkeen pysytti 14.3.2003 antamallaan tuomiolla, Melloni tuomittiin poissa olevana konkurssipetoksesta kymmenen vuoden vankeusrangaistukseen. Corte suprema di cassazionen (Italia) viides rikosasioiden osasto hylkäsi 7.6.2004 antamallaan tuomiolla Mellonin asianajajien tekemän valituksen. Corte d’appello di Bolognan virallinen syyttäjä antoi 8.6.2004 eurooppalaisen pidätysmääräyksen nro 271/2004 Tribunale di Ferraran antaman tuomion täytäntöön panemiseksi.

15 Sen jälkeen, kun Espanjan poliisi pidätti Mellonin 1.8.2008, Juzgado Central de Instrucción nº 6 (Espanja) saattoi 2.8.2008 antamallaan ratkaisulla kyseisen eurooppalaisen pidätysmääräyksen nro 271/2004 Audiencia Nacionalin rikosasioiden osaston ensimmäisen jaoston käsiteltäväksi.

16 Melloni vastusti luovuttamistaan Italian viranomaisille ja väitti ensisijaisesti, että muutoksenhakuvaiheessa hän oli nimennyt asianajajan, joka ei ollut kumpikaan häntä edustaneista, ja perunut viimeksi mainittujen asianajajien valtuutuksen, mutta tästä huolimatta viranomaiset olivat edelleen osoittaneet tiedoksiannot viimeksi mainituille asianajajille. Melloni väitti toiseksi, ettei Italian prosessioikeudessa säädetä mahdollisuudesta hakea muutosta vastaajan poissa ollessa annettuihin tuomioihin, joten eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanolle pitäisi tarvittaessa asettaa ehdoksi se, että Italian tasavalta takaa mahdollisuuden hakea muutosta tuomioon, jossa hänet oli tuomittu rangaistukseen.

17 Audiencia Nacionalin rikosasioiden osaston ensimmäinen jaosto määräsi 12.9.2008 antamassaan määräyksessä, että Melloni luovutetaan Italian viranomaisille Tribunale di Ferraran konkurssipetoksesta antaman tuomion täytäntöön panemiseksi, katsoen yhtäältä, ettei ollut osoitettu, että valittajan nimeämät asianajajat olisivat lakanneet edustamasta tätä vuodesta 2001 lähtien, ja toisaalta, että puolustautumisoikeuksia oli kunnioitettu, sillä Melloni oli ollut tietoinen tulevasta oikeudenkäynnistä, jättänyt omasta tahdostaan saapumatta oikeudenkäyntiin, nimennyt edustajikseen ja puolustajikseen kaksi asianajajaa, jotka olivat osallistuneet tässä ominaisuudessaan ensimmäisen oikeusasteen käsittelyyn, muutoksenhakumenettelyyn ja kassaatiomenettelyyn, ja hyödyntänyt näin kaikki oikeussuojakeinot.

18 Melloni valitti kyseisestä määräyksestä Tribunal Constitucionaliin recurso de amparo -oikeussuojakeinolla (perustuslakiin perustuva valitus). Hän vetosi valituksensa tueksi siihen, että Espanjan perustuslain 24 §:n 2 momentissa taattuun oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevaan oikeuteen perustuvia ehdottomia edellytyksiä oli rikottu välillisesti. Oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin olennaista sisältöä oli hänen mukaansa loukattu ihmisarvoa heikentävällä tavalla, kun oli hyväksytty hänen luovuttamisensa valtioihin, joissa sallitaan tuomion antaminen erittäin vakavista rikoksista vastaajan poissa ollessa ilman, että tuomitun luovuttamiselle asetetaan ehdoksi, että hän voi riitauttaa näillä tuomioilla ratkaistut asiat suojatakseen puolustautumisoikeuksiaan.

19 Tribunal Constitucionalin ensimmäinen jaosto päätti 18.9.2008 tekemällään päätöksellä ottaa recurso de amparon tutkittavaksi ja lykätä 12.9.2008 annetun määräyksen täytäntöönpanoa, ja Tribunal Constitucionalin täysistunto otti 1.3.2011 tekemällään päätöksellä itse käsiteltäväkseen tämän valituksen.

20 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin huomauttaa todenneensa 30.3.2000 antamassaan tuomiossa 91/2000, että perusoikeuksien sitova sisältö on rajoitetumpi Espanjan ulkopuolella siten, että on mahdollista ottaa huomioon vain Espanjan perustuslain 24 §:ään perustuvat perustavanlaatuisimmat ja keskeisimmät vaatimukset, ja ne voivat antaa aihetta välillisen perustuslainvastaisuuden toteamiseen. Kyseisen tuomioistuimen mukaan Espanjan tuomioistuimet kuitenkin rikkovat ”välillisesti” oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevan oikeuden edellytyksiä ja loukkaavat tällaisen oikeudenkäynnin olennaista sisältöä ihmisarvoa heikentävällä tavalla, kun ne päättävät hyväksyä henkilön luovuttamisen valtioihin, joissa sallitaan tuomion antaminen erittäin vakavista rikoksista vastaajan poissa ollessa ilman, että tuomitun luovuttamiselle asetetaan ehdoksi, että hän voi riitauttaa näillä tuomioilla ratkaistut asiat suojatakseen puolustautumisoikeuksiaan.

21 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin muistuttaa, että kyseistä kansallista oikeuskäytäntöä voidaan soveltaa puitepäätöksellä 2002/584 vahvistetun luovuttamismenettelyn yhteydessä, ja näin on kahdesta syystä. Ensinnäkin tuomitun luovuttamiselle asetettu ehto on osa oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevan perustuslaillisen oikeuden olennaista sisältöä. Toiseksi puitepäätöksen asianomaisena ajankohtana voimassa olleen version 5 artiklan 1 kohdassa säädettiin mahdollisuudesta, jonka mukaan sellaisen eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanolle, joka on annettu vastaajan poissa ollessa annetun tuomion täytäntöön panemiseksi, voidaan asettaa ”täytäntöönpanojäsenvaltion lainsäädännössä” ehto, joka voi olla muun muassa se, että ”pidätysmääräyksen antanut oikeusviranomainen antaa vakuutuksen, jonka katsotaan riittävän takaamaan sen, että eurooppalaisen pidätysmääräyksen kohteena olevalla henkilöllä on mahdollisuus pyytää asian käsittelyä uudelleen pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa menettelyssä, jossa hänen puolustautumisoikeutensa taataan, ja olla läsnä tuomiota annettaessa” (Tribunal Constitucionalin tuomio 177/2006, 5.6.2006).

22 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin muistuttaa vielä, että se oli hyväksynyt 28.9.2009 antamassaan tuomiossa 199/2009 recurso de amparon, joka koski määräystä asianomaisen henkilön luovuttamiseksi Romaniaan sellaisen eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöön panemiseksi, joka koski hänen poissa ollessaan määrätyn neljän vuoden vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa, ilman, että siinä olisi mainittu vaatimusta siitä, että kyseisellä tuomiolla ratkaistua asiaa voitaisiin tarkastella uudelleen.

Kyseisessä tuomiossa hylättiin Audiencia Nacionalin näkemys, jonka mukaan tuomiota ei tosiasiassa ollut annettu henkilön ollessa poissa oikeudenkäynnistä, sillä Melloni oli valtuuttanut asianajajan, joka oli osallistunut oikeudenkäyntiin hänen henkilökohtaisena puolustajanaan.

23 Tribunal Constitucionalin mukaan ongelma aiheutuu siitä, että puitepäätöksellä 2009/299 kumottiin puitepäätöksen 2002/584 5 artiklan 1 kohta ja sisällytettiin siihen uusi 4 a artikla. Kyseisen 4 a artiklan mukaan ei voida ”kieltäytyä panemasta täytäntöön eurooppalaista pidätysmääräystä, joka on annettu vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen tai turvaamistoimenpiteen täytäntöönpanoa varten, jos henkilö ei ollut henkilökohtaisesti läsnä päätökseen johtaneessa oikeudenkäynnissä”, jos henkilö ”oli oikeudenkäynnistä tietoisena valtuuttanut oikeudenkäyntiavustajan, jonka joko asianomainen henkilö tai valtio oli nimennyt puolustamaan häntä oikeudenkäynnissä, ja tämä edustaja oli tosiasiallisesti puolustanut häntä oikeudenkäynnissä”. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin huomauttaa, että käsiteltävässä perustuslainmukaisuuden valvontaa koskevaan menettelyyn johtaneessa asiassa on todettu, että Melloni oli valtuuttanut kaksi asianajajaa, joihin hän luotti ja joille Tribunale di Ferrara oli ilmoittanut tulevasta oikeudenkäynnistä, joten hän oli tietoinen oikeudenkäynnistä. Tuomioistuimen mukaan on myös todettu, että nämä kaksi asianajajaa olivat tosiasiallisesti puolustaneet Mellonia ensimmäisessä oikeusasteessa käydyssä oikeudenkäynnissä sekä sitä seuranneissa muutoksenhakuoikeudenkäynnissä ja kassaatiomenettelyssä.

24 Tribunal Constitucional pohtii näin ollen, estääkö puitepäätös 2002/584 espanjalaisia tuomioistuimia asettamasta Mellonin luovuttamisen ehdoksi sitä, että kyseisellä tuomiolla ratkaistua asiaa voidaan tarkastella uudelleen.

25 Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin ei hyväksy Ministerio Fiscalin väitettä siitä, että ennakkoratkaisupyyntöä ei ole tarpeen esittää siksi, ettei puitepäätöstä 2009/299 voida ajallisesti soveltaa pääasiassa. Pääasian kohteena ei nimittäin ole sen selvittäminen, onko puitepäätös jätetty huomiotta 12.9.2008 annetussa määräyksessä, vaan sen selvittäminen, onko määräyksessä loukattu välillisesti Espanjan perustuslain 24 §:n 2 momentissa suojattua oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin. Sama puitepäätös on kuitenkin otettava huomioon määritettäessä tämän oikeuden sisältöä, jolla on vaikutusta myös Espanjan ulkopuolella, sillä puitepäätös on osa unionin oikeutta, jota sovelletaan perustuslainmukaisuuden tutkimisen hetkellä. Kyseisen puitepäätöksen huomioon ottaminen on välttämätöntä myös sen periaatteen nojalla, jonka mukaan kansallista oikeutta on tulkittava yhdenmukaisesti puitepäätösten kanssa (ks. asia C-105/03, Pupino, tuomio 16.6.2005, Kok., s. I-5285, 43 kohta).

26 Edellä esitetyn perusteella Tribunal Constitucional päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko puitepäätöksen 2002/584/YOS, sellaisena kuin se on muutettuna puitepäätöksellä 2009/299/YOS, 4 a artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että se estää kansallisia oikeusviranomaisia tässä samassa säännöksessä täsmennetyissä tapauksissa asettamasta eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanolle ehdon, jonka mukaan kyseessä olevalla tuomiolla ratkaistua asiaa on voitava tarkastella uudelleen asianomaisen henkilön puolustautumisoikeuksien takaamiseksi?

2) Mikäli ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi, onko puitepäätöksen 2002/584/YOS 4 a artiklan 1 kohta sopusoinnussa niiden vaatimusten kanssa, jotka johtuvat – – perusoikeuskirjan 47 artiklassa tarkoitetusta oikeudesta tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin ja oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin sekä perusoikeuskirjan 48 artiklan 2 kohdassa taatuista puolustautumisoikeuksista?

3) Mikäli toiseen kysymykseen vastataan myöntävästi, sallitaanko perusoikeuskirjan 53 artiklassa, tulkittuna systemaattisesti perusoikeuskirjan 47 ja 48 artiklassa tunnustettujen oikeuksien yhteydessä, jäsenvaltion asettavan oikeudenkäynnissä poissa olevana tuomitun henkilön

luovuttamiselle ehdon, jonka mukaan kyseisellä tuomiolla ratkaistua asiaa on voitava tarkastella uudelleen luovuttamista pyytäneessä valtiossa, jolloin näille oikeuksille annetaan korkeampi suojan taso kuin mikä johtuu unionin oikeudesta, jotta vältettäisiin tämän jäsenvaltion perustuslaissa tunnustetun perusoikeuden rajoittava tai loukkaava tulkinta?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ennakkoratkaisupyynnön tutkittavaksi ottaminen

27 Eräät unionin tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneet osapuolet katsovat, että ennakkoratkaisupyyntö on jätettävä tutkimatta, koska puitepäätöksen 2002/584 4 a artiklaa ei ajallisesti sovelleta pääasian valittajan luovuttamismenettelyyn. Ne toteavat, että päivämäärä 12.9.2008, jolloin Audiencia Nacional antoi määräyksen valittajan luovuttamisesta Italian viranomaisille, edeltää puitepäätöksen 2009/299 täytäntöönpanolle asetettua määräaikaa, joka sen 8 artiklan 1 kohdan mukaan on 28.3.2011. Ne toteavat myös, että lisäksi ja joka tapauksessa Italian tasavalta on käyttänyt 8 artiklan 3 kohdassa tarjottua mahdollisuutta; kyseisen säännöksen mukaan on mahdollista lykätä 1.1.2014 saakka puitepäätöksen 2009/299 soveltamista Italian toimivaltaisten tuomioistuinten sellaisissa oikeudenkäynneissä antamien ratkaisujen tunnustamiseen ja täytäntöönpanoon, joissa asianomainen ei ollut henkilökohtaisesti läsnä. Edellytyksistä, joilla Espanjan viranomaiset voivat luovuttaa Mellonin Italian viranomaisille, säädetään siis edelleen puitepäätöksen 2002/584 5 artiklan 1 kohdassa.

28 Tästä on aivan aluksi palautettava mieleen, että SEUT 267 artiklan mukaisessa menettelyssä yksinomaan kansallisen tuomioistuimen, jossa asia on vireillä ja joka vastaa annettavasta ratkaisusta, tehtävänä on kunkin asian erityispiirteiden perusteella harkita, onko ennakkoratkaisu tarpeen asian ratkaisemiseksi ja onko sen unionin tuomioistuimelle esittämillä kysymyksillä merkitystä asian kannalta. Jos esitetyt kysymykset koskevat unionin oikeuden tulkintaa, unionin tuomioistuimen on siten lähtökohtaisesti ratkaistava ne (ks. mm. yhdistetyt asiat C-78/08-C-80/08, Paint Graphos ym., tuomio 8.9.2011, Kok., s. I-7611, 30 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

29 Olettamasta, jonka mukaan kansallisten tuomioistuinten esittämillä ennakkoratkaisukysymyksillä on merkitystä asian ratkaisemisen kannalta, voidaan poiketa ainoastaan poikkeuksellisissa olosuhteissa eli silloin, kun on ilmeistä, että pyydetyllä unionin oikeuden säännösten ja määräysten tulkitsemisella ei ole mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen, jos kyseinen ongelma on luonteeltaan hypoteettinen taikka jos unionin tuomioistuimella ei ole tiedossaan niitä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, jotka ovat tarpeen, jotta se voisi antaa hyödyllisen vastauksen sille esitettyihin kysymyksiin (ks. vastaavasti mm. em. yhdistetyt asiat Paint Graphos ym., tuomion 31 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

30 Käsiteltävässä asiassa ei ole ilmeistä, että ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen pyytämällä puitepäätöksen 2002/584 4 a artikla tulkinnalla ei olisi mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen tai että se koskisi luonteeltaan hypoteettista ongelmaa.

31 Puitepäätöksen 4 a artiklan ajallisesta sovellettavuudesta on ensiksi todettava, että puitepäätöksen 2009/299 8 artiklan 2 kohdan sanamuodon mukaan 28.3.2011 lukien puitepäätöstä ”sovelletaan – – sellaisten päätösten tunnustamiseen ja täytäntöönpanoon, jotka on tehty asianomaisen henkilön ollessa pois oikeudenkäynnistä”, ilman että siinä tehtäisiin mitään eroa sen mukaan, onko ratkaisut annettu ennen tätä päivämäärää vain sen jälkeen.

32 Sanamuodon mukaista tulkintaa tukee se, että koska puitepäätöksen 2002/584 4 a artiklan säännöksiä on pidettävä menettelysääntöinä (ks. analogisesti yhdistetyt asiat C-361/02 ja C-362/02, Tsapalos ja Diamantakis, tuomio 1.7.2004, Kok., s. I-6405, 20 kohta ja asia C-296/08 PPU, Santesteban Goicoechea, tuomio 12.8.2008, Kok., s. I-6307, 80 kohta), niitä sovelletaan pääasian valittajan luovuttamismenettelyyn, joka on yhä vireillä. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan menettelysääntöjä katsotaan näet yleensä voitavan soveltaa kaikkiin niiden voimaantulohetkellä vireillä oleviin asioihin toisin kuin aineellisia sääntöjä, joiden ei tavallisesti tulkita koskevan ennen niiden voimaantuloa syntyneitä tilanteita (ks. mm. yhdistetyt asiat 212/80-217/80, Meridionale Industria Salumi ym., tuomio 12.11.1981, Kok., s. 2735, 9 kohta; asia C-467/05, Dell'Orto, tuomio 28.6.2007, Kok., s. I-5557, tuomion 48 kohta ja em. asia Santesteban Goicoechea, tuomion 80 kohta).

33 Toiseksi se, että Italian tasavalta on ilmoittanut käyttävänsä puitepäätöksen 2009/299 8 artiklan 3 kohdan tarjoamaa mahdollisuutta lykätä enintään 1.1.2014 saakka puitepäätöksen soveltamista Italian toimivaltaisten tuomioistuinten sellaisissa oikeudenkäynneissä antamien ratkaisujen tunnustamiseen ja täytäntöönpanoon, joissa asianomainen ei ollut henkilökohtaisesti läsnä, ei merkitse sitä, että tämä ennakkoratkaisupyyntö olisi jätettävä tutkimatta. Ennakkoratkaisupyynnöstä käy näet ilmi, että jotta ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin voisi tulkita Espanjan perustuslaissa tunnustettuja perusoikeuksia yhdenmukaisesti Espanjan kuningaskunnan ratifioimien kansainvälisten sopimusten kanssa, se haluaa ottaa huomioon unionin oikeuden relevantit säännökset ja määräykset määrittääkseen, mikä on kyseisen perustuslain 24 §:n 2 momentissa taatun oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevan oikeuden olennainen sisältö.

34 Edellä esitetystä seuraa, että Tribunal Constitucionalin esittämä ennakkoratkaisupyyntö otetaan tutkittavaksi.

Asiakysymys

Ensimmäinen kysymys

35 Tribunal Constitucional kysyy ensimmäisellä kysymyksellään, onko puitepäätöksen 2002/584 4 a artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että se estää täytäntöönpanosta vastaavaa oikeusviranomaista tässä säännöksessä täsmennetyissä tapauksissa asettamasta rangaistuksen täytäntöön panemiseksi annetun eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanolle ehdon, jonka mukaan vastaajan poissa ollessa annetulla tuomiolla ratkaistua asiaa on voitava tarkastella uudelleen pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa.

36 On palautettava mieleen, että puitepäätöksen tavoitteena on – kuten erityisesti sen 1 artiklan 1 ja 2 kohdasta sekä sen viidennestä ja seitsemännestä perustelukappaleesta ilmenee – korvata monenvälinen luovuttamisjärjestelmä jäsenvaltioiden välillä vastavuoroisen tunnustamisen periaatteeseen perustuvilla oikeusviranomaisten välisillä rikoksesta tuomittujen tai epäiltyjen henkilöiden luovuttamisjärjestelyillä tuomioiden täytäntöönpanoa tai syytetoimenpiteitä varten (ks. asia C-396/11, Radu, tuomio 29.1.2013, 33 kohta).

37 Ottamalla käyttöön uusi yksinkertaistettu ja tehokkaampi järjestelmä rikoslain rikkomisesta tuomittujen tai epäiltyjen henkilöiden luovuttamiseksi puitepäätöksellä 2002/584 pyritään helpottamaan ja nopeuttamaan oikeudellista yhteistyötä, jotta voitaisiin myötävaikuttaa sellaisen unionille asetetun tavoitteen toteutumiseen, jonka mukaan siitä tulee vapauteen, turvallisuuteen ja oikeuteen perustuva alue, sen vankan luottamuksen perusteella, jonka on vallittava jäsenvaltioiden välillä (em. asia Radu, tuomion 34 kohta).

38 Puitepäätöksen 2002/584 1 artiklan 2 kohdan nojalla jäsenvaltiot ovat lähtökohtaisesti velvollisia panemaan eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöön. Kyseisen puitepäätöksen säännösten mukaan jäsenvaltiot voivat nimittäin kieltäytyä panemasta tällaista pidätysmääräystä täytäntöön vain sen

3 artiklassa säädetyissä ehdottomien kieltäytymisperusteiden tapauksissa ja sen 4 ja 4 a artiklassa luetelluissa harkinnanvaraisten kieltäytymisperusteiden tapauksissa. Lisäksi täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen voi asettaa eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanolle vain puitepäätöksen 5 artiklassa määritellyt edellytykset (em. asia Radu, tuomion 35 ja 36 kohta).

39 Tämän kysymyksen kohteena olevan puitepäätöksen 2002/584 4 a artiklan 1 kohdan ulottuvuuden määrittämiseksi on tutkittava säännöksen sanamuotoa, rakennetta ja tarkoitusta.

40 Puitepäätöksen 2002/584 4 a artiklan 1 kohdan sanamuodosta ilmenee, että sen nojalla eurooppalaisen pidätysmääräyksen, joka on annettu vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen tai turvaamistoimenpiteen täytäntöönpanoa varten, täytäntöönpanoa koskee harkinnanvarainen kieltäytymisperuste silloin, kun henkilö ei ole ollut henkilökohtaisesti läsnä ratkaisuun johtaneessa oikeudenkäynnissä. Tähän mahdollisuuteen sovelletaan kuitenkin neljää poikkeusta, joissa täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen ei voi kieltäytyä kyseisen eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta. Tästä seuraa, että 4 a artiklan 1 kohta on näissä neljässä tapauksessa esteenä sille, että täytäntöönpanosta vastaava viranomainen asettaa poissa olevana tuomitun henkilön luovuttamisen ehdoksi sen, että kyseessä olevalla tuomiolla ratkaistua asiaa on voitava tarkastella uudelleen pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa henkilön itsensä läsnä ollessa.

41 Tällaista puitepäätöksen 2002/584 4 a artiklan 1 kohdan sanamuodon mukaista tulkintaa tukee säännöksen rakenteen tarkastelu. Puitepäätöksen 2009/299 tarkoituksena on yhtäältä kumota puitepäätöksen 2002/584 5 artiklan 1 kohta, jossa mahdollistettiin tietyin edellytyksin se, että vastaajan poissa ollessa määrätyn rangaistuksen täytäntöön panemiseksi annetun eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanon ehdoksi asetetaan se, että taataan asianomaisen mahdollisuus saada asia käsitellyksi uudelleen pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa asianomaisen ollessa läsnä, ja toisaalta korvata tämä säännös 4 a artiklalla. Vastedes säännöksessä rajoitetaan mahdollisuutta kieltäytyä tällaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta siten, että siinä vahvistetaan, kuten puitepäätöksen 2009/299 kuudennessa perustelukappaleessa todetaan, ”millä edellytyksillä päätöstä, joka on annettu sellaisen oikeudenkäynnin perusteella, jossa asianomainen henkilö ei ollut henkilökohtaisesti läsnä, ei pitäisi kieltäytyä tunnustamasta ja panemasta täytäntöön”.

42 Erityisesti puitepäätöksen 2002/584 4 a artiklan 1 kohdan a ja b alakohdassa säädetään keskeisiltä osin, että jos poissa olevana tuomittu on asianmukaiseen aikaan ollut tietoinen oikeudenkäynnistä ja jos hänelle oli ilmoitettu, että asia voidaan ratkaista, vaikka hän jää pois oikeudenkäynnistä, tai jos hän oli oikeudenkäynnistä tietoisena valtuuttanut oikeudenkäyntiasiamiehen, täytäntöönpanosta vastaavan viranomaisen on ryhdyttävä hänen luovuttamiseensa, eikä se saa asettaa luovuttamisen ehdoksi sitä mahdollisuutta, että asia käsitellään uudelleen pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa asianomaisen läsnä ollessa.

43 Myös unionin lainsäätäjän tavoittelemat päämäärät tukevat 4 a artiklan tulkitsemista tällä tavoin. Sekä puitepäätöksen 2009/299 toisesta, kolmannesta ja neljännestä perustelukappaleesta että sen 1 artiklasta käy ilmi, että unionin lainsäätäjän tarkoituksena oli puitepäätöksen antamisella helpottaa oikeudellista yhteistyötä rikosasioissa edistämällä tuomioistuinratkaisujen vastavuoroista tunnustamista jäsenvaltioiden välillä siten, että yhdenmukaistetaan perusteita, joilla voidaan jättää tunnustamatta ratkaisuja, jotka on annettu sellaisen oikeudenkäynnin perusteella, jossa asianomainen henkilö ei ollut henkilökohtaisesti läsnä. Kuten erityisesti neljännessä perustelukappaleessa todetaan, unionin lainsäätäjä on yhteiset perusteet määrittelemällä halunnut mahdollistaa sen, että ”täytäntöönpanoviranomainen voi panna päätöksen täytäntöön siitä huolimatta, että asianomainen henkilö ei ole läsnä oikeudenkäynnissä, kunnioittaen kuitenkin täysin tämän henkilön oikeutta puolustukseen”.

44 Kuten julkiasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 65 ja 70 kohdassa, unionin lainsäätäjän ratkaisu on säätää tyhjentävästi tapauksista, joissa on katsottava, ettei vastaajan poissa ollessa annetun tuomion täytäntöön panemiseksi annetun eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpano loukkaa puolustautumisoikeuksia, ja sen kanssa olisi ristiriidassa, että täytäntöönpanosta vastaavalla oikeusviranomaisella olisi edelleen mahdollisuus asettaa täytäntöönpanolle ehto, jonka mukaan tuomiolla ratkaistua asiaa on voitava tarkastella uudelleen asianomaisen henkilön puolustautumisoikeuksien takaamiseksi.

45 Argumentista, johon ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin on vedonnut ja jonka mukaan velvollisuus perusoikeuksien kunnioittamiseen, sellaisina kuin ne on vahvistettu SEU 6 artiklassa, mahdollistaa sen, että täytäntöönpanosta vastaavat oikeusviranomaiset voivat kieltäytyä eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta myös puitepäätöksen 2002/584 4 a artiklan 1 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa, kun asianomaisella henkilöllä ei ole mahdollisuutta saada uudelleenkäsittelyä, on korostettava, että tämä argumentti johtaa todellisuudessa siihen, että pohditaan puitepäätöksen 2002/584 4 a artiklan yhteensopivuutta unionin oikeusjärjestyksessä suojattujen perusoikeuksien kanssa, mikä on toisen kysymyksen kohteena.

46 Kaiken edellä esitetyn perusteella on todettava, että puitepäätöksen 2002/584 4 a artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että se estää täytäntöönpanosta vastaavaa oikeusviranomaista tässä säännöksessä täsmennetyissä tapauksissa asettamasta rangaistuksen täytäntöön panemiseksi annetun eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanolle ehtoa, jonka mukaan vastaajan poissa ollessa annetulla tuomiolla ratkaistua asiaa on voitava tarkastella uudelleen pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa.

Toinen kysymys

47 Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin kysyy toisessa kysymyksessään unionin tuomioistuimelta, onko puitepäätöksen 2002/584 4 a artiklan 1 kohta yhteensopiva niiden vaatimusten kanssa, jotka johtuvat perusoikeuskirjan 47 artiklassa tarkoitetusta oikeudesta tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin ja oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin sekä perusoikeuskirjan 48 artiklan 2 kohdassa taatuista puolustautumisoikeuksista.

48 On palautettava mieleen, että SEU 6 artiklan 1 kohdan mukaan unioni tunnustaa oikeudet, vapaudet ja periaatteet, jotka esitetään perusoikeuskirjassa, ”jolla on sama oikeudellinen arvo kuin perussopimuksilla”.

49 Perusoikeuskirjan 47 artiklassa vahvistetun oikeuden tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin ja oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin ja sen 48 artiklan 2 kohdassa taattujen puolustautumisoikeuksien ulottuvuudesta on täsmennettävä, että vaikka rikosasian vastaajan oikeus olla henkilökohtaisesti läsnä oikeudenkäynnissä on oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevan oikeuden olennainen osa, se ei ole ehdoton (ks. mm. asia C-619/10, Trade Agency, tuomio 6.9.2012, 52 ja 55 kohta). Vastaaja voi omasta halustaan nimenomaisesti tai hiljaisesti luopua siitä, kunhan luopuminen osoitetaan yksiselitteisesti ja siihen liitetään vähimmäistakeet, jotka vastaavat sen vakavuutta; oikeudesta ei myöskään voida luopua tärkeän yleisen edun vastaisesti. Oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin ei erityisesti voida todeta loukatun, vaikka vastaaja ei ole ollut oikeudenkäynnissä läsnä henkilökohtaisesti, jos hänelle on ilmoitettu oikeudenkäynnin ajankohdasta ja paikasta tai jos häntä on puolustanut hänen valtuuttamansa oikeudenkäyntiasiamies.

50 Perusoikeuskirjan 47 artiklan ja 48 artiklan 2 kohdan tällainen tulkinta on yhteensopiva Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 ja 3 kappaleessa taatuille oikeuksille tunnustetun ulottuvuuden kanssa (ks. mm. asia Medenica v. Sveitsi, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 14.6.2001, valitus nro 20491/92, 56–59 kohta;

asia Sejdovic v. Italia, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 1.3.2006, valitus nro 56581/00, Recueil des arrêts et décisions 2006-II, 84, 86 ja 98 kohta ja asia Haralampiev v. Bulgaria, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 24.4.2012, valitus nro 29648/03, 32 ja 33 kohta).

51 On lisäksi todettava, että puitepäätöksellä 2009/299 toteutetulla niiden edellytysten yhdenmukaistamisella, jotka koskevat sellaisten eurooppalaisten pidätysmääräysten täytäntöönpanoa, jotka on annettu sellaisen oikeudenkäynnin perusteella, jossa asianomainen henkilö ei ollut henkilökohtaisesti läsnä, annettujen tuomioiden panemiseksi täytäntöön, pyritään, kuten puitepäätöksen 1 artiklasta käy ilmi, parantamaan rikosoikeudellisen menettelyn kohteena olevien henkilöiden prosessuaalisia oikeuksia ja samalla edistämään tuomioistuinratkaisujen vastavuoroista tunnustamista jäsenvaltioiden välillä.

52 Puitepäätöksen 2002/584 4 a artiklan 1 kohdan a ja b alakohdassa vahvistetaan edellytykset, joiden täyttyessä voidaan katsoa, että asianomainen henkilö on vapaaehtoisesti ja yksiselitteisesti luopunut oikeudestaan olla läsnä oikeudenkäynnissään, jolloin poissa olevana tuomitulle määrätyn rangaistuksen täytäntöönpanoa varten annetun eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanon ehdoksi ei voida asettaa sitä, että hän voi saada asiansa käsitellyksi uudelleen pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa hänen läsnä ollessaan. Näin on joko tilanteessa, jossa – kuten 1 kohdan a alakohdassa todetaan – asianomainen ei ollut henkilökohtaisesti läsnä oikeudenkäynnissä, vaikka hän oli saanut haasteen henkilökohtaisesti tiedoksi tai oli saanut virallisen tiedon kyseisen oikeudenkäynnin ajankohdasta ja paikasta, tai tilanteessa, jossa – kuten saman kohdan b alakohdassa todetaan – hän oli oikeudenkäynnistä tietoisena tietoisesti päättänyt, että häntä edustaa oikeudenkäyntiasiamies oikeudenkäynnissä sen sijaan, että hän olisi siinä itse läsnä. Kyseisen 1 kohdan c ja d alakohdassa puolestaan mainitaan tilanteet, joissa täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen on pantava eurooppalainen pidätysmääräys täytäntöön, kun asianomaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi uudelleen, koska kyseisessä pidätysmääräyksessä todetaan, että asianomainen ei ole pyytänyt asian uudelleenkäsittelyä tai että hänelle tullaan nimenomaisesti ilmoittamaan hänen oikeudestaan uudelleenkäsittelyyn.

53 Edellä esitetyn perusteella on todettava, että puitepäätöksen 2002/584 4 a artiklan 1 kohdassa ei jätetä huomiotta oikeutta perusoikeuskirjan 47 artiklassa taattuihin tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin ja oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin eikä sen 48 artiklan 2 kohdassa taattuja puolustautumisoikeuksia.

54 Edellä esitetystä seuraa, että toiseen kysymykseen on vastattava, että puitepäätöksen 2002/584 4 a artiklan 1 kohta on yhteensopiva perusoikeuskirjan 47 artiklasta ja 48 artiklan 2 kohdasta johtuvien vaatimusten kanssa.

Kolmas kysymys

55 Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin kysyy kolmannella kysymyksellään, onko perusoikeuskirjan 53 artiklaa tulkittava siten, että siinä sallitaan täytäntöönpanojäsenvaltion asettavan poissa olevana tuomitun henkilön luovuttamiselle ehdon, jonka mukaan tuomiolla ratkaistua asiaa on voitava tarkastella uudelleen pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa, jotta vältettäisiin tämän jäsenvaltion perustuslaissa taattujen oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevan oikeuden ja puolustautumisoikeuksien loukkaus.

56 Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin tarkastelee tältä osin ensiksi tulkintaa, jonka mukaan perusoikeuskirjan 53 artiklassa sallitaan yleisesti jäsenvaltion soveltavan perustuslaissaan taattua perusoikeuksien suojan tasoa, kun se on korkeampi kuin perusoikeuskirjasta johtuva, ja tarvittaessa pidättyvän soveltamasta unionin oikeuden säännöksiä ja määräyksiä. Tällaisen tulkinnan perusteella jäsenvaltio voisi erityisesti asettaa vastaajan poissa ollessa määrätyn rangaistuksen täytäntöönpanoa

varten annetun eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanolle ehtoja, joiden tarkoituksena on estää tulkinta, jolla sen perustuslaissa tunnustettuja perusoikeuksia rajoitetaan tai loukataan, vaikka tällaisten ehtojen soveltaminen ei ole sallittua puitepäätöksen 2002/584 4 a artiklan 1 kohdan mukaan.

57 Perusoikeuskirjan 53 artiklan tulkitsemista tällä tavoin ei voida hyväksyä.

58 Perusoikeuskirjan 53 artiklan tulkitseminen tällä tavoin näet loukkaisi unionin oikeuden ensisijaisuuden periaatetta siten, että sallittaisiin jäsenvaltion estävän perusoikeuskirjan kanssa täysin yhdenmukaisten unionin oikeuden toimien soveltaminen, kun niissä ei oteta huomioon kyseisen valtion perustuslaissa taattuja perusoikeuksia.

59 Vakiintuneessa oikeuskäytännössä on katsottu, että unionin oikeuden ensisijaisuuden periaatteen, joka on unionin oikeusjärjestyksen olennainen ominaisuus (ks. lausunto 1/91, 14.12.1991, Kok., s. I-6079, Kok. Ep. XI, s. I-565, 31 kohta ja lausunto 1/09, 8.3.2011, Kok., s. I-1137, 65 kohta), mukaan se, että jäsenvaltio vetoaa kansallisen oikeutensa säännöksiin, edes perustuslain tasoisiin säännöksiin, ei voi heikentää unionin oikeuden vaikutusta tämän jäsenvaltion alueella (ks. mm. asia 11/70, Internationale Handelsgesellschaft, tuomio 17.12.1970, Kok., s. 1125, 3 kohta ja asia C-409/06, Winner Wetten, tuomio 8.9.2010, Kok., s. I-8015, 61 kohta).

60 Perusoikeuskirjan 53 artikla vahvistaa tosin, että kun unionin oikeuden toimi edellyttää kansallisia täytäntöönpanotoimia, kansalliset viranomaiset ja tuomioistuimet saavat edelleen soveltaa perusoikeuksien suojan kansallista tasoa, kunhan tämä soveltaminen ei vaaranna suojan tasoa, joka on vahvistettu perusoikeuskirjassa, sellaisena kuin unionin tuomioistuin on sitä tulkinnut, eikä unionin oikeuden ensisijaisuutta, yhtenäisyyttä ja tehokkuutta.

61 Kuten edellä 40 kohdasta käy ilmi, puitepäätöksen 2002/584 4 a artiklan 1 kohdassa ei kuitenkaan anneta jäsenvaltiolle mahdollisuutta kieltäytyä panemasta täytäntöön eurooppalaista pidätysmääräystä, jos asianomaisen tilanne on jokin säännöksessä luetelluista neljästä tilanteesta.

62 On lisäksi syytä muistaa, että puitepäätöksen 2009/299, jolla kyseinen säännös lisättiin puitepäätökseen 2002/584, antamisella pyritään vähentämään ratkaisujen, jotka on annettu asianomaisen henkilön ollessa poissa oikeudenkäynnistään, vastavuoroiseen tunnustamiseen liittyviä ongelmia, jotka johtuvat siitä, että perusoikeuksien suoja eri jäsenvaltioissa vaihtelee. Tätä varten puitepäätöksessä yhdenmukaistetaan eurooppalaisten pidätysmääräysten täytäntöönpanon edellytykset tilanteessa, jossa tuomio on annettu vastaajan poissa ollessa, mikä heijastaa kaikkien jäsenvaltioiden saavuttamaa yhteisymmärrystä siitä, mikä ulottuvuus unionin oikeuden nojalla on annettava niille menettelyllisille oikeuksille, jotka annetaan poissa olevina tuomituille henkilöille, joista on annettu eurooppalainen pidätysmääräys.

63 Näin ollen se, että jäsenvaltion sallittaisiin vetoavan perusoikeuskirjan 53 artiklaan, jotta se voisi asettaa poissa olevana tuomitun henkilön luovuttamiselle ehdon, josta ei säädetä puitepäätöksessä 2009/299 ja jonka mukaan tuomiolla ratkaistua asiaa on voitava tarkastella uudelleen pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa, jotta vältettäisiin täytäntöönpanojäsenvaltion perustuslaissa taattujen oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevan oikeuden ja puolustautumisoikeuksien loukkaus, johtaisi puitepäätöksessä määritellyn perusoikeuksien suojan tason yhtenäisyyttä horjuttamalla luottamuksensuojan ja vastavuoroisen tunnustamisen periaatteiden, joita päätöksellä pyritään vahvistamaan, loukkaamiseen ja siis puitepäätöksen tehokkuuden vaarantumiseen.

64 Edellä esitetyn perusteella kolmanteen kysymykseen on vastattava, että perusoikeuskirjan 53 artiklaa on tulkittava siten, että siinä ei sallita jäsenvaltion asettavan poissa olevana tuomitun henkilön luovuttamiselle ehtoa, jonka mukaan tuomiolla ratkaistua asiaa on voitava tarkastella uudelleen pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa, jotta vältettäisiin tämän jäsenvaltion perustuslaissa taattujen oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevan oikeuden ja puolustautumisoikeuksien loukkaus.

Oikeudenkäyntikulut

65 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (suuri jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) **Eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisistä luovuttamismenettelyistä 13.6.2002 tehdyn neuvoston puitepäätöksen 2002/584/YOS, sellaisena kuin se on muutettuna neuvoston 26.2.2009 tekemällä puitepäätöksellä 2009/299/YOS, 4 a artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että se estää täytäntöönpanosta vastaavaa oikeusviranomaista tässä säännöksessä täsmennetyissä tapauksissa asettamasta rangaistuksen täytäntöön panemiseksi annetun eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanolle ehtoa, jonka mukaan vastaajan poissa ollessa annetulla tuomiolla ratkaistua asiaa on voitava tarkastella uudelleen pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa.**

2) **Puitepäätöksen 2002/584, sellaisena kuin se on muutettuna puitepäätöksellä 2009/299, 4 a artiklan 1 kohta on yhteensopiva Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklasta ja 48 artiklan 2 kohdasta johtuvien vaatimusten kanssa.**

3) **Euroopan unionin perusoikeuskirjan 53 artiklaa on tulkittava siten, että siinä ei sallita jäsenvaltion asettavan poissa olevana tuomitun henkilön luovuttamiselle ehtoa, jonka mukaan tuomiolla ratkaistua asiaa on voitava tarkastella uudelleen pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa, jotta vältettäisiin tämän jäsenvaltion perustuslaissa taattujen oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevan oikeuden ja puolustautumisoikeuksien loukkaus.**

Allekirjoitukset